

FIGYELŐ
SZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan ismertetjük a könyvtártudománnyal és szakirodalmi dokumentációval foglalkozó szakkönyvek és külföldi szaklapok folyóiratcikkeit, valamint közöljük az elkészült fordítások, az új műszaki segédkönyvek, az új műszaki folyóiratok és az OMKDK-ban elkészült irodalomkutatások jegyzékét.

.0.

K Ö N Y V S Z E M L E

16/K/67

016:05:651.838.4

UJABB, HAZAI, LYUKKÁRTYAGÉPEKKEL ELŐÁLLITOTT FOLYÓIRATJEGYZÉK

A Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium területére járó külföldi szakfolyóiratok és napilapok jegyzéke. 1967. Bp. Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1967. 187 p.

A Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium Dokumentáció és Tájékoztató Központja a minisztérium területére járó folyóiratokról és napilapokról lyukkártyagépekkel jegyzéket állított elő s azt tetszetős kötetben publikálta.

A folyóiratjegyzék gépi összeállításának munkálatait a KPM Közlekedési Építő Gépi Adatfeldolgozó Állomás végezte Aritma-gyártmányu lyukkártyagépeivel.

A kötet öt részből áll:

1. megrendelők jegyzéke;
2. lelőhelyek jegyzéke; adja a lelőhely azonossági számát, az intézmény nevét és címét;
3. folyóiratok és napilapok betűrendes jegyzéke, mely minden folyóirat mellett közli azonossági számát, a kiadó országot, a folyóirat nyelvét, valamint lelőhelyeit;

4. folyóiratok és napilapok kiadó országok szerint csoportosított jegyzéke. Két részre tagolódik: népi demokratikus és tőkés országok. A két rész szerkezete azonos. A betűrendben közölt országnevek alatt ugyancsak betűrendben adja az onnan származó folyóiratokat s minden folyóirat mellett azonossági számát, nyelvét és lelőhelyeit;

5. folyóiratok és napilapok lelőhelyek szerint csoportosított jegyzéke. Ebben azonossági számaik egymásutánjában következnek a lelőhelyek nevei, címeikkel. Minden lelőhely után fel vannak sorolva az oda járó folyóiratok, azonossági számaikkal, valamint a kiadó ország és a nyelv feltüntetésével.

Az első rész gépirással készült, a többi négy lyukkártyagépekkel. Az ilyen szerkezetű katalóguskötet előállítására lyukkártyagépekkel egyszerű és gazdaságos, tehát indokolt. A kötet egyes részeiben ugyanis nagyjából azonos adatok szerepelnek más-más csoportosításban és sorrendben. Az egyezbén kézi gépí adathordozó közegre - lyukkártyára - bejelölt adatokból tehát megfelelő gépi feldolgozással hozhatók létre a katalóguskötet különböző részei.

Elismerés illeti a KPM-MDTK-t, mert kiadványával gyarapította nagyon szerény számú, gépi uton előállított produktumainkat.

Hazai viszonylatban ez a negyedik lyukkártyagépekkel készített és kötetben közreadott folyóiratjegyzék. A NIM Műszaki Dokumentációs és Fordító Iroda 1962-ben megjelent folyóiratkatalógusa képezte a bator és minden elismerést megérdemlő kezdeményezést. Sajnos, a NIMDOK csak egy ízben alkalmazta a lyukkártyatechnikát, s utána visszatért a hagyományos manuális módszerekhez. Az életrevaló gondolat azonban nem múlt ki, és néhány év múlva a KGM Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézet realizálta. Az Intézet már két ízben, 1965-ben és 1966-ban állított elő lyukkártyagépekkel jegyzéket a KGM tárca területére járó devizás folyóiratokról.

Az előttünk levő KPM-kötet méltóan illeszkedik elődei sorába. Nem utánzata azoknak, hanem saját elgondolásaik szerinti kiképzési egyedi alkotás. Hazai szakembereink hozzáértését és ügyességét tanúsítja, hogy az említett három intézmény közel azonos rendeltetési és nagyjából ugyanolyan adatokat tartalmazó jegyzékeinek mindegyike különböző szerkezetű és eltérő gépi szervezéssel készült. A KPM jegyzékének figyelemre méltó ujitása, hogy a géppel előállított szöveget nem üres papírra, hanem felzettel ellátott rovatolt lapokra iratták. Ez használatát jelentősen megkönnyíti.

Ez a folyóiratjegyzék abban is eltér elődeitől, hogy míg azok IBM-gépekkel készültek, ezt Aritma-gépekkel állították elő. Mint ilyen, dicsérendő, uttörő próbálkozás. Az Aritma-tabulátorokkal írott szövegek gyengébb minőségűek, mint más tabulátorok szövegei. Ezen azonban a gépkezelő személyzet, illetve az adatfeldolgozó vállalat gondossága sokat javíthat. Sajnos kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy jelen esetben ez nem történt meg.

Az előttünk levő kötetet, mint adatfeldolgozó gépekkel készített produktumot vizsgálva, számos és sokféle hibára bukkanunk.

Lépten-nyomon találkozunk részben vagy teljes egészében olvashatatlan oldalakkal, amelyek annak következményei, hogy a táblázógép írószerkezete a kezelésben megnyilvánuló gondosság hiányosságai folytán nem működött kifogástalanul /pl. 41., 67., 91., 97., 155., 165., 179. oldalak/.

A kötet különböző részeinek előállítására során a vonatkozó kártyaanyagokban több esetben bentmaradtak a tételkártya nélküli vezérekártyák, amelyeket pedig a gépi munkák során ki kellett volna emelni. Ennek az a következménye, hogy a jegyzék egyes helyein üres kategóriák fölösleges megnevezései találhatók. Például az országok szerinti rész a 69. oldalon ezzel kezdődik: "Albániából járatott folyóiratok" - s alatta folyóiratcím nem szerepel, mert Albániából egyetlen folyóirat sem jár. Hasonló rendeltetés nélküli csoport-címek:

- a 84. oldalon: "Vietnamból járatott folyóiratok";
- 94. " : "Finnországból járatott folyóiratok";
- 100. " : "Norvégiából járatott folyóiratok".

A lelőhelyek szerinti részben is előfordul ilyesmi. A 152. oldalon közlik a "225 MÁV Rendelőintézet Pécs" lelőhelyet, de utána egyetlen fellelhető folyóiratot sem találunk.

A kártyaanyag sorrendi zavarait tükrözik a 9. oldal 316. és 317. számú tételei, amelyekben két-két sor fel van cserélve. Ennek folytán az intézmény megnevezése az első sor helyett a másodikba került, míg a városnevet, utcát, házszámot az előtte levő sorba írta a gép.

A táblázógép - működési hiba folytán - olykor egy sort kétszer írt le. Például a 156. oldalon a "Radiotekhnika" sora szerepel kétszer. A 167. oldalon hasonló észlelhető a "Schweizer Archiv für Verkehrswissenschaft und Verkehrspolitik" utolsó sorával kapcsolatban.

Ezeket a hibákat, ha előbb nem, de legalább a szöveg végső kiiratása során feltétlenül észre kellett volna venni, és azonnal megtenni a szükséges intézkedéseket eltüntetésük érdekében, s a vonatkozó oldalakat kifogástalan kivitelben újra kiírni. Így - viszonylag csekély munkával - eltávolították volna a kötetből ezeket az igen rossz benyomást keltő jelenségeket.

Az a tény azonban, hogy ez nem történt meg, s ennél a kötetnél éppen úgy észlelhetők a gépi munka során nyilvánuló felületességéből származó hibák, amint ezt minden eddigi hazai adatfeldolgozógépekkel bér munkában készített dokumentációs és könyvtári produktumnál tapasztaltuk, újra megerősíti a már ismételt hangoztatott megállapítást, hogy kifogástalan munkát csak külön e célra létesített gépparkkal lehet elérni. A bér munka újra és újra járhatatlan utnak bizonyul.

Kizárólag olyan gépparknál biztosítható mind a gépekkel, mind a munkával szemben támasztott nélkülözhetetlen követelmények teljesítése, melyet rendeltetésszerűen a dokumentációs és könyvtári igények ellátására létesítenek. Ennek a gépparknak készülékeit úgy lehet - és úgy is kell - megválasztani, hogy azok a tájékoztatói szolgáltatások szöveg- és vizualitási kivánalmait kielégítsék /kis- és nagybetűk, írásjelek, gépirásos szöveg szintjét elérő küllalak, sokszorosíthatóság stb./. Munkamóráját pedig tudatos irányítással úgy kell kialakítani, hogy onnan kifogásolható produktumok ki ne kerülhessenek.

/Orosz G./

17/K/67

778.14:002.513

La microcopie. /Mikromásolás/ Paris, 1967, CIMAB. 72 p. Supplément au "Bulletin du CIMAB" de février 1967.

A "Centre d'Information du Matériel et des Articles de Bureau-Paris" francia információs központ már több ízben mellékelt folyóiratához, a "Bulletin du CIMAB"-hoz olyan füzeteket, melyek világos és közérthető fogalmazásban a reprográfia egy-egy területének rövid összefoglalását adják. Az 1967. februári szám melléklete a mikromásolás - bővebben a mikrofilm, s rövidebben a mikrokártya, mikrofilmlap és mikroyomat - kérdésével foglalkozik.

A füzet rövid bevezetésében a mikromásolás világ- és francia vonatkozású történetét mondja el John Benjamin DANCER-től az 1950-es évekig, melyet egy kis terminológiai szótárral egészít ki. A mikromásolás alapfogalmait tárgyalásánál a színérzékenység, fedettség, felbontóképeség, nyersanyagok mérete, felvételtechnika, a mikrofényképezés termékeinek kérdése kerül áttekintésre. Külön rész tárgyalja a különféle mikroformák tárolását, ezen belül megfelelő részletességgel a 16 és 35 mm mikrofilm megjelenési formáit - mikrofilmtekercs, mikrofilmcsik, egyes felvétel orsón, tároló tasakban, ablakos lyukkártyában - és a mikrofilmlapok változatait /75 x 125 és 105 x 148 mm/.

A következő részben a mikroformák kiválasztásának elősegítésére ezeket szervezési szempontból vizsgálja meg, kiemelve a gyakorlati vonatkozásokat. Ezt a célt szolgálja a mikrofilmes és mikrofilmlapos visszakereső rendszerek aránylag bővebb tárgyalása is, amely az egyszerűbb Recordak Kodamatic-, Lodestar Image Control-, Microstrip- és M. CANISARO MF 100-rendszerét, majd a Miracode /Recordak/, Filesearch /FMA/, Filmorex /J. SAMAIN/, Filmsort /3M Company/ rendszerek részletes vizsgálata. A mikromásolatok használatát tárgyaló részben az egyszerű olvasókészülékektől az olvasó-visszanagyító készülékekig ad áttekintést a különböző cégek által gyártott berendezések alapelveiről és azok gyakorlati alkalmazásáról. Ezt követően a mikromásolásnak a dokumentációban, a kiadás, az üzemi gyakorlat és információátvitel terén történő alkalmazásával foglalkozik. A kötet ezeken kívül elméleti síkon meg érinti a mikromásolat jogi elfogadásának kérdését, technikai vonalon a PCMI /photochromic micro-image/ mikrofényképezést, s a végén rövid táblázatos áttekintést ad az anyagok és berendezések

áráról. Közli a francia /AFNOR/ és nemzetközi /ISO/ szabványok mikromásolással foglalkozó kiadványainak számait és főleg francia vonatkozásban érdekes mikromásolatok készítésére és alkalmazására szolgáló berendezéseket gyártó és szállító vállalatok jegyzékét.

E rövid, futólagos áttekintés is megközelítő képet nyújt a kiadvány értékéről, mely elsősorban szervezési vonatkozásban ad jelentős információkat. Nagyon érdekes az a változás, hogy a mikromásolásról szóló legújabb kiadványokban, így a tárgyalat füzetben is, mennyire nagyobb teret foglalnak el a mikromásolatokkal működő információtároló és -visszakereső berendezések és problémáik. Bár jelen pillanatban a kisebb dokumentációs intézményekben és könyvtárakban - nálunk egyelőre még a legnagyobbakban is - a gyakorlati értéküknél jóval költségesebb rendszerek alkalmazása még nem kifizetődő, de nem kétséges, hogy a fejlődés iránya a mikroformában tárolt információk felé mutat. Ebből a szempontból vizsgálva a kiadvány különös jelentőséget nyer, mivel tárgyalásmódját, kitinő és szemléletes ábráit, szervezési és technikai elveit tekintve jóval tovább mutat, mint a hasonló kiadványok. Jól hasznosítható kiadvány birtokába juthatnak ez összeállítás révén a szervezéssel foglalkozó szakemberek, főleg olyan területeken, ahol a mikrofilmzés vagy a mikrolap alkalmazása még csak a megvalósítás szakaszában van.

/Pétervári L.B./

FOLYÓIRATSZEMLE

116/67

001.814:05/051/

Referáló folyóiratok vizsgálata: közlés, átfedés tárgymutató-készítés. /Tests on abstracts journals: coverage, overlap and indexing/ - MARTYN, J. = Journal of Documentation, 23.k. 1.sz. 1967. márc. p.45-70.

A cikk utal a J. of Doc.-ban /20.k. 4.sz. 1964. p.212-235./ publikált korábbi vizsgálatra, amelynek során a szerzők kiválasztották bizonyos szakterületek teljes bibliográfiáit, s a referáló lapok szerzői mutatóinak a segítségével megpróbálták visszakeresni a megfelelő referáló lapokban a bibliográfiai tételeket. A cél annak megállapítása volt, hogy hány bibliográfiai tételről készült referátum. Ugyanilyen vizsgálat zajlott le a közelmúltban is, J. MARTYN összesen 20 bibliográfia 3093 hivatkozását kereste vissza a megfelelő Abstracts-ekben. 647 adat /21%/ olyannak bizonyult, melyet referáló lap egyáltalán nem említett, 828 esetben /27%/ egyszeri referálás történt és - az esetek többségében - 1618 tételről több referátumot készítettek. - Az a tény, hogy a